מסורת הש"ס עם הוספות

ח) לקמן פה. [ולקמ מז:], ט) עיין ספר צרור הכסף דף קיד ע"ב ע"ג על זה (מהר"ב רנשבורג), י) [ערכין ג.], יא) [לעיל יג:], יב) [לעיל טו: וסס נסמן], יג) ויקרא יז יג, יד) יבמות עג., טו) בעין זבחים מה., טז) מתני' דידן (לעיל טו:) ומתני' דריש פרקין.

תורה אור השלם

א) כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִשְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ:
[דברים יב, כא]

ב) וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
[ויקרא א, ה]

ג) הַצֹּאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם:
[במדבר יא, כב]

ד) אַךְ בַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי וְאֶת הָאַיָּל כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֻנּוּ:
[דברים יב, כב]

ה) וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב אֲשֶׁר לֹא מִלָּאתָ וּבֹרֹת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא חָצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא נָטָעְתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ:
[דברים ו, יא]

הגהות וציונים

ח) בכמה כת"י וכ"ש השתא דאיתרחקו טפי דדיתי כלל לישרי: ג) [צ"ל קותלי. ערוך] (גלילן) ועי' בילקוט מפרשים: ג) בהרבה כת"י נוסף **או דילמא לא שנא** (או כעי"ז), ועי' תוס': ד) [צ"ל אמר **רבא**] (גלילן), כ"ה בכת"י וברוב הדפו"י (ובכמה דפוסים הדפיסו רב' ופשטוהו אח"כ כלפנינו, והוא טעות דהא רבה הוא דשני לעיל לעולם שוחטין וקאמר ליה רבא שנית וכו', ע"פ דק"ס): ה) יש להוסיף בטהרת הקודש **בקדשים** אלא כצבי ואיל וכו' (שיטמ"ק): ו) מכאן עד "או דילמא לא שנא" שייך בסוה"ד, שכבר עבר **מי אמרינן וכו' או דילמא לא שנא.** הס"ד (שיטמ"ק) מגיה דפו"י שמכאן עד "או דילמא לא שנא" ליתא כאן אלא אחר ד"ה שלל מתחיל דיבור חדש "לאחר מכאן מי אמרינן כי אסר וכו' או דילמא לא שנא", והשיטמ"ק מחק כל הדיבור להלן והעבירם כאן בסוף דיבור זה. והמהרש"ל דפו"ר הגיה כלפנינו כעי"ז. (בדפוס וילנא מצויין בהגהות שיטמ"ק להלן בד"ה אלא לאחר מכאן "הדיבור המתחיל אלא לאחר מכאן נמחק כולו משם". והוא ט"ס דאין כוונתו למחוק הדיבור שלפנינו אלא ד"ה "לאחר מכאן" שבדפו"י וכנ"ל. וכ"ה בשיטמ"ק כת"י "הדיבור המתחיל לאחר מכאן נמחק כולו משם"): ז) צ"ל ולעולם שוחטין. נמי מוקמת ליה **בנשחטין** כדאמרן (דפו"ר): ח) **שכשאתה** מוליך (שיטמ"ק): ט) נ"ב וכתוב בס"ר **לשון קצר שהצפורן נכנסת בתוך הפגימה ועוקצי הפגם מעכבין אותה לצאת לא לראשה של סכין ולא לסופה**, כך מצאתי בס' ישן מפי' רש"ל ז"ל (שיטמ"ק): י) צ"ל **בהלכתא** קמייתא אליבא דאמוראי (כת"י, ועי' סוגיא דריש פרקין ב ע"ב - ג ע"ב):

עין משפט נר מצוה

קבה א מיי' פ"ד מהל' שחיטה הל"י:

רבינו גרשום

וכ"ש השתא דאיתרחקי להו טפי. ועדיין אני אומר דלא צריך לומר לעולם שוחטין: אלא מה דאמרי' לעולם שוחטין: לר' עקיבא סבר בשר תאוה כו' ולא צריך לומר לעולם שוחטין ור' ישמעאל סבר בשר נחירה לא אישתרי ומשום הכי צריך לומר לעולם שוחטין: **אלא לר' עקיבא** דאמר לא איתסר כלל מאי **ושחט קדשים שאני.** כלומר משום קדשים דצריכי שחיטה: **בשלמא לר' ישמעאל** דאמר בשר נחיר' לא אישתרי כלל משום הכי היינו דכתיב ושחט וכו': **בשלמא לר' ישמעאל היינו דתנן השוחט ונתנבלה בידו וכו'.** כלומר דמעולם לא היתה נחירה במקום שחיטה לפיכך הנוחר פטור מלכסות. אלא לר' עקיבא (לא) [דאמר] כבר היתה נחירה במקום שחיטה [אמאי] פטור מלכסות: **אלא לר' ישמעאל צבי ואיל גופיהו וכו'.** כלומר מי הוכשרו בלא אימורין: **קתלי דחזירי.** חזירים יבשים שקורין בקונ"ש בלע"ז: **שנית הכל שוחטין ולעולם שוחטין וכו'.** כלומר הכל שוחטין תרצינן כהלכתא[ח] קמייתא אליבא דאמוראי לעולם שוחטין לר' ישמעאל כדאית ליה לר' עקיבא כדאית ליה: **אי הנך בשוחטין וכו'.** כלומר [אי] מוקמת הני תרתי הכל שוחטין ולעולם שוחטין בנשחטין הכל בשחיטה ואפי' עוף: **אלא אמר רבא הכל שוחטין חדא לאייתויי כותי וכו'.** דתרי זמני במתניתין הכל שוחטין חד בתחלת הפרק וחד הכא: **לעולם שוחטין כו'.** כלומר וכולהו תלתא מוקמינן בשוחטין: **חוץ ממגל קציר והמגירה.** מגל קציר שישלא בלע"ז. מגירה עשוי כמגל קציר לחתוך חפציו:

ליקוטי רש"י

ונתנבלה בידו. שלא מדעת [לקמן פא:]. **הנוחר.** קורעו ממגליו עד לפו [ב"ק עח:]. מונקו [לקמן פה:]. **מגולה שהיא** בסימנין [שם כח:]. **והנוחר והמעכר.** סימנין מדעת [שם פא:]. **בין בראש הגג בין בראש הספינה.** ופע"ג דתנן בהשוחט (לקמן מח.) אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימלו לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימלו הואיל ומקבל את הדם לתוכו לעבודה כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין מושטין לשמע יימלו לצאת השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לעוקר את תמד [ונראש הספינה] נמי הכל יודעים דכיון דבספינה הוא שוחט לתוך הים שאי אפשר לו לעוקר את הספינה [לעיל יג:]. **קרומית.** עלע של קנה [לעיל טו:].

וכל שכן השתא דארחיקו להו טובא. לספרים דגרסי בחלו הן הלוקין (מכות דף יט.) לעולם לא קידשה לעתיד לבא אם כן לר' ישמעאל הותרו הבמות וקשה דאם כן מאי קאמר הכא לר' ישמעאל דאמרתיקו להו טפי אדרבה אקרבו להו טפי כיון דהותרו הבמות:

רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל. תימה מנא ליה הא דלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וי"ל מי לרבי עקיבא מיתסר בשר תאוה אם כן היכי הותרה להם בשר נחירה דבקדשים מודה דבעינא שחיטה כדמשמע בסמוך ומי בעי ואיל הא בקרא דדרשינן מיניה היתר נחירה כתיב בקר ולמה כדכתיב כי ירחק ממך וזבחת מבקרך ומצאנך מכלל דמעיקרא לא בעו זביחה ומיהו קשה דהוה ליה לאוקומי קרא דהיתר נחירה בבעלי מומין דלא חזו להקרבה: **כי** אישתרי שלל של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי. לא גרסינן אי דלמא לא שנא הכלשון היה משמע שהיה מסתפק אי אישתרי כתלי דחזירי דידהו אי לא וזה אינו דמתחלה לא נסתפק מכתלי דחזירי דידהו אי במה שנחרו כשבאו אלא במה שנחרו בחדר בהיתר והש"ס הקשה לו דאפי' דבר טמא אשתרי להו כלומר דאפילו לנחור בתחלה הם מותרים כל שכן מה שנחרו קודם ומשני דלמא שלל של עובדי כוכבים אישתרי להו ולא דידהו ולכך אסור לנחור והשתא שפיר מיבעיא לן במה שנחרו בהיתר: כאן

וכל הלוקין (מכות דף יט.) לעולם לא קידשה לעתיד לבא אם כן לר' ישמעאל הותרו הבמות וקשה דאם כן מאי קאמר הכא לר' ישמעאל דאמרתיקו להו טפי אדרבה אקרבו להו טפי כיון דהותרו הבמות:

רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל. תימה מנא ליה הא דלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וי"ל מי לרבי עקיבא מיתסר בשר תאוה אם כן היכי הותרה להם בשר נחירה דבקדשים מודה דבעינא שחיטה כדמשמע בסמוך ומי בעי ואיל הא בקרא דדרשינן מיניה היתר נחירה כתיב בקר ולמה כדכתיב כי ירחק ממך וזבחת מבקרך ומצאנך מכלל דמעיקרא לא בעו זביחה ומיהו קשה דהוה ליה לאוקומי קרא דהיתר נחירה בבעלי מומין דלא חזו להקרבה: **כי** אישתרי שלל של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי. לא גרסינן אי דלמא לא שנא הכלשון היה משמע שהיה מסתפק אי אישתרי כתלי דחזירי דידהו אי לא וזה אינו דמתחלה לא נסתפק מכתלי דחזירי דידהו אי במה שנחרו כשבאו אלא במה שנחרו בחדר בהיתר והש"ס הקשה לו דאפי' דבר טמא אשתרי להו כלומר דאפילו לנחור בתחלה הם מותרים כל שכן מה שנחרו קודם ומשני דלמא שלל של עובדי כוכבים אישתרי להו ולא דידהו ולכך אסור לנחור והשתא שפיר מיבעיא לן במה שנחרו בהיתר: כאן

וכ"ש השתא דארחיקו להו טפי[ט] אלא אמר רב יוסף רבי עקיבא היא דתניא [א] כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא [א] לאסור להן בשר נחירה שבתחלה הותר להן בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה ועכשיו שגלו יכול יחזרו להתירן הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין: במאי קמיפלגי רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל ר' ישמעאל סבר בשר נחירה לא אישתרי כלל בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב [ב] ושחט את בן הבקר אלא לרבי עקיבא מאי ושחט קדשים שאני בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב [ג] הצאן ובקר ישחט להם אלא לר' עקיבא מאי הצאן ובקר ישחט להם ינחר להם מיבעי ליה נחירה שלהן זו היא שחיטתן בשלמא לר' ישמעאל היינו [ד] דתנן השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור מלכסות אלא לר' עקיבא אמאי פטור מלכסות הואיל ואיתסר איתסר בשלמא לר' עקיבא דאמר בשר תאוה לא איתסר כלל היינו דכתיב [ד] אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו אלא לרבי ישמעאל צבי ואיל גופיה מי הוי שרי כי אסר רחמנא בהמה דחזיא להקרבה אבל חיה דלא חזיא להקרבה לא אסר רחמנא בעי רבי ירמיה [ה] אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו אימת אילימא בשבע שכבשו השתא דבר טמא אישתרי להו דכתיב [ה] ובתים מלאים כל טוב ואמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב כתלי[ט] דחזירי בשר נחירה מבעיא אלא לאחר מכאן ואיבעית אימא לעולם בשבע שכבשו כי אשתרי להו שלל של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי[ז] תיקו אמר רבה[ח] שנית הכל שוחטין ולעולם שוחטין בכל שוחטים מאי משנית ליה וכי תימא בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה הא דומיא דהנך קתני אי הנך בשוחטין האי נמי בשוחטין ואי הנך בנשחטין האי נמי בנשחטין אלא אמר רבא הכל שוחטין [ג] חדא לאתויי כותי וחדא לאתויי ישראל מומר [ד] לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה [ה] בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה: חוץ ממגל קציר והמגירה: אבוה דשמואל פגם ושדר פגם ושדר שלחו ליה כמגירה שנינו תנו רבנן סכין

כתיב בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.): **אלא לר' עקיבא.** על כסוי הדם במדבר נצטוו ונחירתן היתה שחיטתן והנוחר בזמן הזה נמי נצטוי כסוי: **אך כאשר יאכל.** עכשיו צבי ואיל בטומאה כן תאכלנו לבקר ולמן משתכנסו לארץ שאני מטעינן שחיטה לחולין משתכנסו לארץ כקדשים של עכשיו אין צריכין ליאכל בטהרת הקודש [ח] אלא כצבי ואיל של עכשיו שהטומאה והטהור אוכלין בקערה אחת[ט] אלא לר' ישמעאל כו': **כי אסר רחמנא.** בשר תאוה במדבר: **שהכניסו ישראל.** אליבא דר' עקיבא מהו לאוכלן אחר כניסתן [י] מי אמרינן כי אסר רחמנא בשר נחירה לאחר שיצאה הני מילי לנחור אחרי כן ולאכול אבל הנחורות ובאות מן המדבר הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה הו לא מתסרי או לאחר לא שנא. ודרוש וקבל שכר הוא[ט] שצריכין אנו לעמוד על האמת ופע"פ שכבר עבר: כתלי דחזירי. חזירים יבשים שקורין בקינ"ש: **ובתים מלאים כל טוב וגו'.** סיפיה דקרא ואכלת ושבעת: **אלא לאחר מכאן.** דהיינו בשבע שחלקו דלא שרא להו רחמנא טומאה אלא בשבע שלו דכתיב (דברים כ) ואכלת את שלל אויביך וגו'. שבע שנים שכבשו ושבע שנים חלקו כדאמרי' בפרק אין נערכין (ערכין דף יג:): **שלל של עובדי כוכבים.** דכתיב (שם ו) אשר לא מלאת וכתיב נמי את שלל אויביך: **שנית הכל שוחטין.** ומוקמת לה בנשחטין כדאמרן הכל טעונים שחיטה ואפי' עוף: **ולעולם שוחטין.** נמי מוקמת ליה[י] כדאמרן דאשמעינן דאע"פ שגלו לא חזרו להיתרן הראשון ואין בשר נאכל אלא בשחיטה: **וכי תימא בין בצור כו'.** דלאו בנשחטין אתא לאוריי אלא בשוחטין: **אלא אמר רבא.** כולה בשוחטין והכל שוחטין תרתי דתני במתני'[יא]: **חדא לכותי וחדא למומר.** כדאמרן בריש פירקין (דף ג.): **בין בלילה.** כשאנוקה כנגדו כדאמוקימנא (לעיל דף יג:): **בין בראש הגג.** ולא חיישינן דלימרו לצבא השמים עולה לשחוט: **בין בראש הספינה.** ופע"ג דתנן לקמן (דף מח.) אין שוחטין לתוך ימים בראש הספינה שרי דמוכחא מילתא דלנקר קפיצתו הוא לריך: **פגם ושדר פגם ושדר.** עשה בסכין פגימות הרבה שאינן דומות זו לזו ושדר לא"י להודיעו איזו אסורה ואיזו שהרה וכן עשה פעמים ושלם: **שלחו ליה.** סימן זה יהא לך בפגימות: **כמגירה שנינו.** שפגימותיה מכוונות לעומקן ויש לפגם שני עוקלים כשאתה מוליך לפרוך מסוף הסכין לראשה לפרוך מוגרת בעוקל של לד הראש וכשאתה בודק מראשה לסופה לפרוך מוגרת בעוקל של סופה[יא]: סכין

מוסר השכל

ונתנבלה בידו. שלא מדעתו [לקמן פא:]. **הנוחר.** קורעו ממגליו עד לפו [ב"ק עח:]. מונקו [לקמן פה:]. **מגולה שהיא** בסימנין [שם כח:]. **והנוחר והמעכר.** סימנין מדעתו [שם פא:]. **בין בראש הגג בין בראש הספינה.** ופע"ג דתנן בהשוחט (לקמן מח.) אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימלו לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימלו הואיל ומקבל את הדם לתוכו לעבודה כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין מושטין לשמע יימלו לצאת השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לעוקר את תמד [ונראש הספינה] נמי הכל יודעים דכיון דבספינה הוא שוחט לתוך הים שאי אפשר לו לעוקר את הספינה [לעיל יג:]. **קרומית.** עלע של קנה [לעיל טו:].

יז: הכל שוחטין פרק ראשון חולין

כאן שהוליך והביא. הוה מלי לשנויי הא דקיימא אריש דסכינא והא דקיימא באמצע: **אבישרא** ואטופרא. מאישרא משום ווסט ואטופרא משום קנה: **פגימת** אוזן בבכור פגימת מום בקדשים. מלטריך תרוייהו פגימת אוזן בבכור לשחוט עליו במדינה וקדשים מלטריך משום ערוה של נקבה דלא הוה בכלל בכור מי נמי מלטריך קדשים דלא נימא פגימת מום ליפסל מעל גבי המזבח הוא פחות ממחצית הנפורן והא דלא תשיב בהדייהו פגימת מזבח ולימא ד' פגימות הן מנינו למימר משום דפגימת מזבח בהדיא כתיב (דברים כז) אבנים שלמות תעשה דבקדשים נמי כתיב[ט] תמיס לא משמע ממש בלא פגימה דבכמה מקומות לא תיישינן אם נתתך ממנו הבשר או הענב: וכמה

סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה. ומין בה חילוק בין אוגרת למסוכסכת שאפי' כולם מסוכסכות פסולה דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד ושוקלה השני החולק במשחזת ומכשרינן לה לקמן כי איכא חדא פגימה[ד] בשהוליך ולא הביא אלא פגימה אחת השחיטה בעוקץ משהגיע לסימנין[ט]: והוא דקיימא ארישא דסכינא. שבשהגיע לעוקץ עדיין לא נחתכו העור והבשר שיקרע העוקץ את הסימן בירידתו אבל כאן שיש פגימות הרבה אפילו טולן מסוכסכות עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר והפגם השני בא לסימנין וקורעו[י] והא דתנן (לקמן דף יח.) השוחט במגל קציר דרך הליכתה בית אלל מכשירין (א) מפני שמגל קציר עוקלי הפגימות כפופים מאד מאד ואין קורעים דרך הליכתם כלל אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפי' בירידתו בהסימן[ד] יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם: **מסוכסכת בשרה.** וכדמפרש ואזיל: **משני רוחות.** שיש ג' עוקלים לפגם אחד לראשו ואחד לסופו. אוגרת לשון[ד] (משלי ו) אגרה בקציר מאכלה לשון אסיפה שאוגרת הליפופין לתוכה בין ג' עוקלים אלא עוקץ אחד והשני הולק במשחזת ואינה אוגרת אלא מסוכסכת הסכין[ד] והבשר ולשון סכסוך אנמשלי"ר בלע"ז כמו (ישעיה יט) וסכסכתי מצרים במצרים: **מורשא קמא מחליש.** עור ובשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימנין וקורעו: **חורפא דסכינא.** קודם שיגיע לפגם: **מחליש.** אטיגנאש"ט בלע"ז כמו (כתובות דף עז.) חשלי דודי וכמו דחשלי מייהו כלי זיין בפ' לפני אידיהן (ע"ז דף עז.). וכל עוקלי הפגם קורעין הן ואין חותכין בין בפוגעו בו ובין כשהוא יורד ממנו כך שמעתי וכן היא שהרי שניו סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואפי' מסוכסכת קאמר מדקמפליג בחדא בין אוגרת למסוכסכת ובטוחא לא מפליג ומשמע אפילו כל עוקליה לגד[ד] אחד לגד ראש הסכין והוליך ולא הביא אלמא בירידתו נמי קורע: **דקיימא ארישא דסכינא.** שבשהתחיל להוליך לא היה כח לסכין להחליש עד שעבר הפגם ואין כאן ספק שמא נגע העוקץ בסימן: שחיטתו בשירה. וכדלקמן[ד] (ג) בריש"א דסכינא וכשהוליך ולא הביא ואפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא: עולה ויורד. כגון שנפגמה פגם גדול והחלקו העוקלים במשחזת והוי הסכין נמוך שם: **מסוכסכת פסולה.** אפי' דיעבד: **דמיא לסאסאה.** מרשע"ל. זקן הסגלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אשפר"ש בלע"ז: **ושחטתם בזה.** בשאול כתיב ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק הסם: דבינן דבי נקב. לוושט מיטרפא פשיטא דבעיא בדיקה דהא אי איכא פגם נקיב: **לא אמרו בו'.** ואנן מקרא ילפינן לה: **בשימשא.** נותנים אותה בשמש ורואין בחודה. מ"ר. לישנא אחרינא הולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסת בפגם: **במיא.** הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעת מעט ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה. ל"א הופך חודה למעלה ומחזיר בידו בשיפוע ראשה למטה ומטיף על חודה נאצלנו אם יש שם פגם[ד] נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה. לשון מורי: **בישרא אכלה.** היא בלה לתחתן בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריש לישנא או בבשר אצבעו אם בשר זה פוגע בפגם כן יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר[ד] או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן: **אבישרא.** בשר האצבע: **ואתלתא רוחתא.** באמצע חודו ובגדדין שמא נפגם עובי חודה בגילה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע: יישר. יפה עשית: **וכן אמר רב כהנא.** דכך גריכה: [מ]כל היכא דאמר משמיה דפלוני לא שמעה ממנו אלא מאחרים שמע שקבלוה ממנו כי הא דרב אשי לא רלה את רבא מעולם כדאמר בעשרה יוחסין (קידושין דף עב:) יוסי שמת רבא עולד רב אשי: **אתלתא רוחתא לא צריכי.** ואם יש שם פגם בגילה לא איכפת לן דאין לידי הסכין נוגעין בסימנין אחתכו חודה של סכין הוא מתרווח לכאן ולכאן: שחידודה קודם לליבונה. קודם שיכווה הסימן בליבון הוא נתתך בחידוד: **הא איכא צדדין.** שנכוו[ד] בלידי הסכין קודם שתגמר שחיטה והרי סימני טרפות נולדין בה כיון שהוושט נשרף. ואפ"ה קי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכולהו אמוראי דאמרי לריכא אבישרא ואטופרא ואתלת' רוחתא ואם שכח ולא בדק קודם שחיטה בודק לאחר שחיטה: ג' פגימות הן. לשיעור אחד: **פגימת עצם בפסח.** לעבור עליה בלאו דעשה לא תשברו בו[ד]: **פגימת אוזן בבכור.** להיות בו מום לישחט עליו במדינה דתנן (בכורות דף מ.) נפגמה אזנו מן הסחוס וה"ה לשאר מומין של פגימה המזכירים שם וקמייתא נקט: **פגימת מום בקדשים.** נקטת כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימה שאינה מהגת בבכורות (דף לט:) נפגם הזופן בבכור או הערוה[ד] שפת בית הרחם של נקבה. וגב' הזופן פי' נרתק שהכיס חבוי בו (שיטמ"ק): **ע)** צ"ל הוא **דבכדי** חגירת ציפורן מיפסלא (שיטמ"ק): **פ)** ובכת"י ניכר שהיה כאן שני ציורים (אחרי ב' הפעמים "בזה ענין") ונמחקו:

עין משפט נר מצוה

קכו **א** (מיי' פ"ל מהל' שחיטה הל"י) סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ה:

קכו **ב** מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ג:

קכח **ג** מיי' שם הלט"ו וט"ז טוש"ע שם סעי' ד:

קכט **ד ה ו** מיי' שם טוש"ע שם בהגה"ה:

קל **ז** מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' ח:

קלא **ח** מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' ו:

קלב **ט** מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעי' ט:

קלג **י כ** מיי' (פ"ז מהל' כלי המקדש הל"ב) ופ"ב מהל' איסורי מזבח הל"ל והל"ד ופ"ג מהל' בכורות הל"ל טוש"ע יו"ד סי' שט סעי' ג:

רבינו גרשום

אוגרת פסולה וכו' ה) בזה ענין: מסכסכת מרוח אחת בזה ענין: עולה ויורד. סכין שאינו שוה בחידודו: דמיא לסאסא מאי. כלומר דדמי לשערו' שבולת דאינו פגום ודמתחזי כפגום: פשיטא דכיון דכי ניקבה טרפה בעיא בדיקה. כלומר כיון ששחטו בסכין פגומה דמי כמי שניקבה: במערבא בדקי לה במיא. היכי בדקי לה במיא שמשימין הסכין חודו במים והיכן שהמים נמשכין מחודו של סכין ודאי שם נפגם: ו) ואתלת רוחתא. כלומר לפיכך לא צריך לבדוק הסכין מצד זה ומצד זה אלא במקום חידודו: ופגימת אוזן בבכור. שחשוב מום קבוע: ופגימת מום בקדשים. איכא דאמרי קדשים ממש ואיכא דאמרי בקרשים בקרשי המשכן דכתיב בהו תמים:

חשק שלמה על רבינו גרשום

ה) גרלה ד"ל מנמי ריחוק מה ענין מסוכסכת וכו'[ד]. ו) גרלה ד"ל הכא נמי מיא הסמיכה מרווח רווח כלומר לפיכך וכו'.

ליקוטי רש"י

מזרשא. גליטה [ע"פ ברכות כד.]. **סאסאה.** גבהו של שולת שקורין זקן הסגולת [סוטה ה.]. **דהראות סכין לחכם.** לבדוק, שהגילו חכמים על הטבחים להראות סכין לחכם קודם שישחוט שום טרפה [ביצה כח.]. **אטופרא.** לפקורן [רש"י שבריר"ף]. **ליבן.** בלור בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזים קורין בלמומיר". **שחיטתו בשרה.** ולא אמרי' שריפה היא זו ולא שחיטה. **שחידודה קודם לליבונה.** מקדים וממהר לתחוב קודם שתכוה הבהמה מן האור. **האיכא צדדין.** דסכין כשנכנס לתוך התתך קודם שתשתוט רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים וממלאת שהיא נשרפה קודם שתיטה שהרי ושע נקובמו בנשהו לוגרף ושריפה בנקב הוא. **מרווח רווח.** מתרחב התתך מלדי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע [ג]בסימן אלא מידודו של סכין [לעיל ה.].

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) [מוספתא פ"ל ה"ג] ע"ש, **ג)** [לעיל י:], **ד)** [נבמ נג. וש"נ], **ד)** [לעיל ח.], **ה)** עיין רש"ל, **ו)** שמות יב מו, **ז)** שמות כ כא, **מ)** ויקרא א ג.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכולם דקיימא וכו' ב"ה מכשירין היינו מפני: **(ב)** ד"ה שחיטתו כשרה וכלקומא דקיימא בריש:

תורה אור השלם

א) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל פְּצוּ בָעָם וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם הַגִּישוּ אֵלַי אִישׁ שׁוֹרוֹ וְאִישׁ שֵׂיֵהוּ וּשְׁחַטְתֶּם בָּזֶה וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תֶחֱטְאוּ לַיְיָ לֶאֱכֹל אֶל הַדָּם וַיַּגִּשׁוּ כָּל הָעָם אִישׁ שׁוֹרוֹ בְיָדוֹ הַלַּיְלָה וַיִּשְׁחֲטוּ שָׁם:

[שמואל א' יד, לד]

הגהות וציונים

ה) [צ"ל א"ר **אלעזר**] (גליון), כ"ה בכל הכת"י ודפו"י, ונשתבש בדפוסים המאוחרים (דק"ס): **ב)** [בשאלתות פרשת אחרי איתא **תניא**] (גליון): **ג)** [צ"ל **ואתרי גיסני**, וכן בכל הנהו "אתלתא רוחתא" הנזכרים לקמן גרסינן **אתרי גיסני**, פי' שני צדדי הסכין, כ"ג השאלתות] (גליון): **ד)** צ"ל חדא פגימה **מסוכסכת** (שיטמ"ק), וכ"ה בכת"י: **ה)** צ"ל הכל דיבור אחד (גליון ע"פ מהרש"ל), וכ"ה בכת"י והנוסח שם משהגיע לסימנין **ובדקיימא** ארישא וכו', וכ"ה נכון (דק"ס): **ו)** צ"ל **כשהסימן** יורד וכו' (שיטמ"ק): **ז)** צ"ל **ולשון אוגרת כמו** אגרה וכו' (שיטמ"ק): **ח)** צ"ל **מסכסכת** הסכין (שיטמ"ק, וכ"ה בדפו"ר) והרש"ש מגיה **מסכסכת הציפורן** והבשר. ובגליון דפו"ר הוגה מסכסכת **השור** והבשר: **ט)** צ"ל אפילו כל **עוקצין מצד** אחד (מהרש"ל בדפו"ר): **י)** צ"ל **ובדקיימא** ברישא (שיטמ"ק), ועי' גם הג' הב"ח: **כ)** צ"ל אם יש שם פגם **הכים** נופלים שם (שיטמ"ק), וכ"ה בכת"י ושם נוסף גם לעיל ומטיף **מים** על חודה וכו': **ל)** ואינו חוגר **בו** או דבר וכו' (שיטמ"ק): **מ)** שייך לעיל לפני ד"ה יישר: **נ)** צ"ל **שנכוין** (שיטמ"ק) וכ"ה בכת"י: **ס)** צ"ל נפגם הזופן בבכור או הערוה **דהיינו** שפת בית הרחם של נקבה. וגב' הזופן פי' נרתק שהכיס חבוי בו (שיטמ"ק): **ע)** צ"ל הוא **דבכדי** חגירת ציפורן מיפסלא (שיטמ"ק): **פ)** ובכת"י ניכר שהיה כאן שני ציורים (אחרי ב' הפעמים "בזה ענין") ונמחקו:

[ט] אסכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה. ושאין בה אלא פגימה אחת [ב]אוגרת פסולה מסוכסכת בשרה היכי דמיא אוגרת היכי דמיא מסוכסכת א"ר אליעזר[ד] אוגרת משתי רוחות [ג]מסוכסכת מרוח אחת מאי שנא משתי רוחות דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחליש מורשא בזע [ד]דקאים ארישא דסכינא סוף סוף כי אזלא מחלשא כי אתא בזע [ה]כגון שהוליך ולא הביא אמר רבא [ו]ג' מדות בסכין אוגרת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו פסולה מסוכסכת לא ישחוט בה לכתחלה ואם שחט שחיטתו כשרה [ז]עולה ויורד בסכין שוחט בה לכתחלה א"ל רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והא (אמר רבא[ח]) מסוכסכת כשרה לא קשיא כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דמיא לסאסאה מאי אמר ליה [ה]מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן אמר רב חסדא מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר [ט] ושחטתם בזה ואכלתם פשיטא כיון דכי נקב טריפה בעיא בדיקה לחכם קאמרינן והאמר [י] רבי יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא במערבא בדקי לה בשימשא בנהרדעא בדקו לה במיא רב ששת בדק לה בריש לישניה רב אחא בר יעקב בדק לה בחוט השערה בסורא אמרי בישרא אכלה בישרא לבדקה אמר רב פפא [כ]צריכא בדיקה אבישרא ואטופרא (ואתלתא רוחתא[ל]) אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לן רב סמא בריה דרב משרשיא משמך דאמרת ליה משמיה דרבא צריכא בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא אמר ליה אבישרא ואטופרא אמרי ואתלתא רוחתא לא אמרי איכא דאמרי אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא אמרי משמיה דרבא לא אמרי רבינא ורב אחא בריה דרבא הוו יתבי קמיה דרב אשי אייתו סכין לקמיה דרב אשי לבדקה אמר ליה לרב אחא בריה דרבא בידקה בדקה אטופרא ואבישרא ואתלתא רוחתא אמר ליה [מ]יישר וכן אמר רב כהנא רב יימר אמר אטופרא ואבישרא צריכא אתלתא רוחתא לא צריכא מי לא [נ] א"ר זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה שחידודה קודם לליבונה וקשיא לן האיכא צדדין ואמרינן בית השחיטה מרווח רווח הכא נמי בית השחיטה מרווח רווח אמר רב הונא בר רב קטינא אמר רבי שמעון בן לקיש שלש פגימות הן פגימת עצם בפסח [ס]פגימת אוזן בבכור [ע]פגימת מום בקדשים ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קא מיירי וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח וכמה

[ד] בריש"א דסכינא וכשהוליך ולא הביא ואפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא: עולה ויורד. כגון שנפגמה פגם גדול והחלקו העוקלים במשחזת והוי הסכין נמוך שם: **מסוכסכת פסולה.** אפי' דיעבד: **דמיא לסאסאה.** מרשע"ל. זקן הסגלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אשפר"ש בלע"ז: **ושחטתם בזה.** בשאול כתיב ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק הסם: **דבינן דבי נקב.** לוושט מיטרפא פשיטא דבעיא בדיקה דהא אי איכא פגם נקיב: **לא אמרו בו'.** ואנן מקרא ילפינן לה: **בשימשא.** נותנים אותה בשמש ורואין בחודה. מ"ר. לישנא אחרינא הולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסת בפגם: **במיא.** הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעת מעט ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה. ל"א הופך חודה למעלה ומחזיר בידו בשיפוע ראשה למטה ומטיף על חודה נאצלנו אם יש שם פגם[ד] נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה. לשון מורי: **בישרא אכלה.** היא בלה לתחתן בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריש לישנא או בבשר אצבעו אם בשר זה פוגע בפגם כן יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר[ד] או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן: **אבישרא.** בשר האצבע: **ואתלתא רוחתא.** באמצע חודו ובגדדין שמא נפגם עובי חודה בגילה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע: יישר. יפה עשית: **וכן אמר רב כהנא.** דכך גריכה: [מ]כל היכא דאמר משמיה דפלוני לא שמעה ממנו אלא מאחרים שמע שקבלוה ממנו כי הא דרב אשי לא רלה את רבא מעולם כדאמר בעשרה יוחסין (קידושין דף עב:) יוסי שמת רבא עולד רב אשי: **אתלתא רוחתא לא צריכי.** ואם יש שם פגם בגילה לא איכפת לן דאין לידי הסכין נוגעין בסימנין אחתכו חודה של סכין הוא מתרווח לכאן ולכאן: שחידודה קודם לליבונה. קודם שיכווה הסימן בליבון הוא נתתך בחידוד: **הא איכא צדדין.** שנכוו[ד] בלידי הסכין קודם שתגמר שחיטה והרי סימני טרפות נולדין בה כיון שהוושט נשרף. ואפ"ה קי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכולהו אמוראי דאמרי לריכא אבישרא ואטופרא ואתלת' רוחתא ואם שכח ולא בדק קודם שחיטה בודק לאחר שחיטה: ג' פגימות הן. לשיעור אחד: **פגימת עצם בפסח.** לעבור עליה בלאו דעשה לא תשברו בו[ד]: **פגימת אוזן בבכור.** להיות בו מום לישחט עליו במדינה דתנן (בכורות דף מ.) נפגמה אזנו מן הסחוס וה"ה לשאר מומין של פגימה המזכירים שם וקמייתא נקט: **פגימת מום בקדשים.** נקטת כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימה שאינה מהגת בבכורות (דף לט:) נפגם הזופן בבכור או הערוה[ס] שפת בית הרחם של נקבה. וגב' הזופן פי' נרתק שהכיס חבוי בו (שיטמ"ק): **ע)** צ"ל הוא **דבכדי** חגירת ציפורן מיפסלא (שיטמ"ק): **פ)** ובכת"י ניכר שהיה כאן שני ציורים (אחרי ב' הפעמים "בזה ענין") ונמחקו:

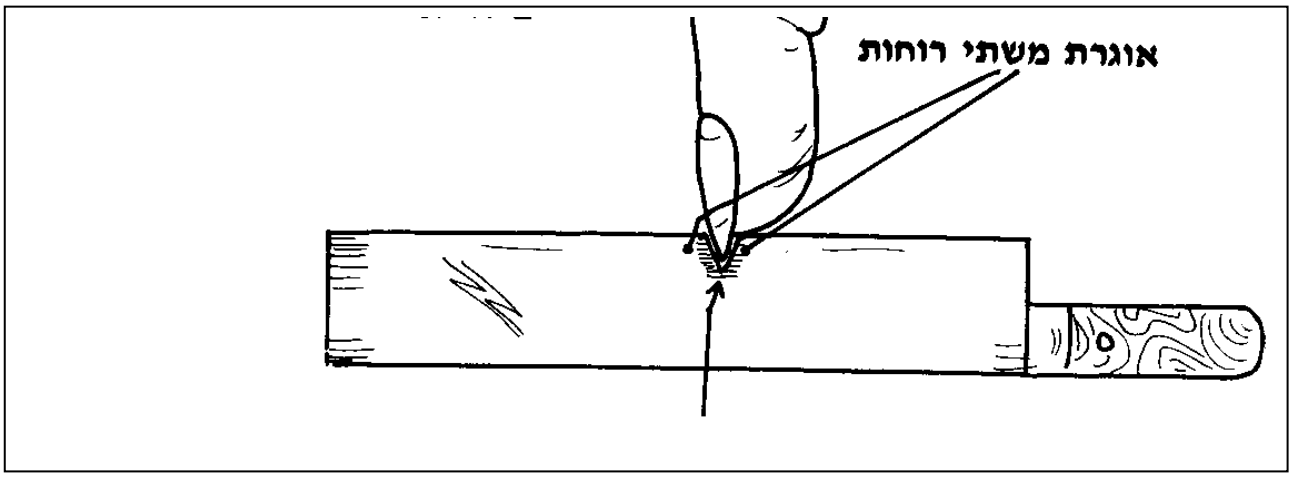
אוגרת משתי רוחות

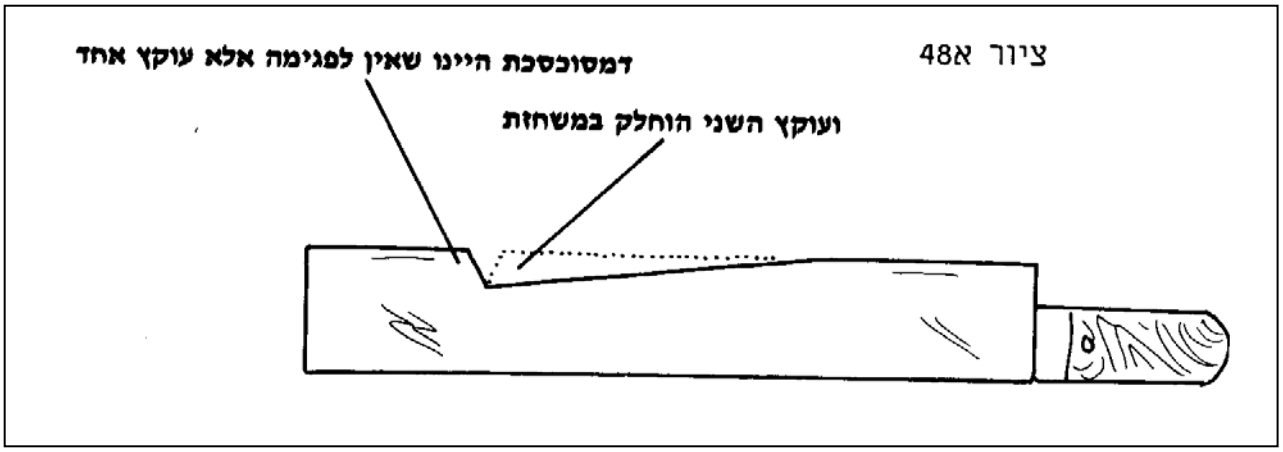
דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד
ועוקץ השני הוחלק במשחזת

ציור א48

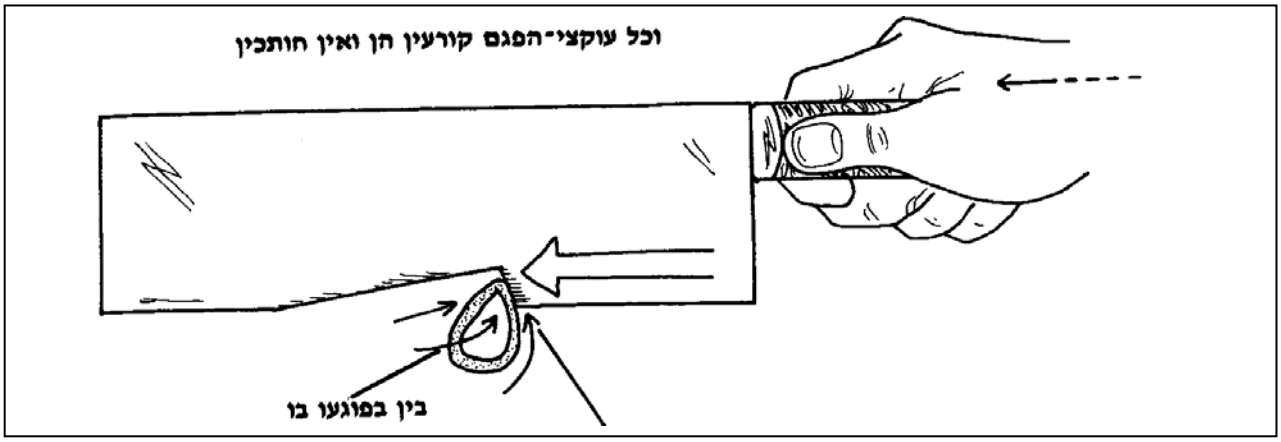
וכל עוקצי־הפגם קורעין הן ואין חותכין
בין בפוגעו בו